

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél lpen.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, felévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Ének a gályarabokról.

Kik voltak ők? ne kérdje senki.
Csak nézzetek a Keresztfára.
A leghivebbet, legszentebbet,
A megváltót vonták reája.
Ők tiszták voltak, mint a harmat,
Mely napsugáron száll az égbe
S a szenvedés, a kinhalál lett
Az ártatlannak földi bére.

Rabszija füzve ostorozzák
A hitlenek a hívők seregét,
S kiben az Urnak lelke sóhajt:
A rabnak vér borítja testét,
Erőtlen ősz el is hanyatlik,
Tovább nem bírja már az aggkor
„Ó irgalom az Ur nevében!”
„Add el hited.” „Nem!” „Halj meg akkor!”

Mint harc tüzén, a poklok árján
El-el marad egy-egy a sorból.
Faggasztó szél sir át a tájon,
Tovább, tovább és sujt az ostor
S a messze ködben ott sötétlik
Gyötrelmeiknek uj tanyája:
Mint rémes árny, ott várja őket
Nápoly vizén a szörnyü gálya.

Oh égető nap, égetőbb kin,
Mely lelkök-testük fojtogatja.
Evezz! A vészmadár sikoltoz,
Üvölt a bösz elem haragja.
Az orkán bömböl. „Hisztek-é még?”
„Hiszünk, legyen bár itt a végünk.”
S a vészviharban zeng az ének:
„Az Isten a mi reménységünk.”

És rajtok nem győzött az ármány,
Bár rájok fente fegyverélét;
Meggzentelé az Ur szerelme
Szívökrek minden csöppnyi vérét.
A szenvedés se volt hiába,
A lélek százezer siralma,
Abból fakadt a hit virága:
Az örökélet diadalma.

BAJA MIHÁLY.

Reformáció ünnepén.

A reformáció, midőn az őskeresztyén egyházat akarta visszaállítani, akaratlanul is újabb fejlődési fokra emelte a Krisztus egyházát; azt hitte, hogy a multhoz tér vissza, pedig a jövő felé tett egy hatalmas lépést. A reformáció aztán újabb fejlődés kiindulási pontja lett s ha mi most visszatekintünk erre a kiindulási pontra, azt látjuk, hogy majdnem négyszáz év óta ismét előbb haladtunk egynehány lépéssel. Az evangéliom, melyet a reformátorok visszaszereztek számunkra, még mindig ugyanaz s örökre az marad: ámde ebben a kimeríthetetlen kincstárban az ő általok felfedezett, részben elavult dolgok mellett újabb kincseket találunk, melyeket még ők nem tudnak észrevenni.

Áldjuk e nagy emberek emlékezetét, de lehetetlen be nem ismernünk, hogy ők is tévedhettek egyben-másban. A keresztyén egyház legnagyobb hittudósai voltak ők — s mégis azt a nézetüket, mely mereven tagadja az ember szabadakarátának létezését s a mely meggyőződés az ő hitrendszeröknek fundamentuma: ma már nem írjuk vakon alá. Bámuljuk élő, erős hitüket, ezt a sziklabitét, melyre az Úr anyaszentegyháza építettett s mégis talán vétkeznénk, ha ma mindazt megtennénk, amit ők megtettek. Ma már nem átkozzuk azokat a testvéreinket, kik pl. az Úr vacsorájáról másként gondolkoznak mint mi, de a kik a Jézust éppen úgy Megváltójuknak tartják s Istent éppen oly buzgón imádják, mint mi. Ma már nem ültöznénk fegyveres erővel a máshitűeket. A kard az embert öli meg s nem a tévelygést irtja ki; nekünk oly fegyver kell, melylyel a tévhitet győzzük le, de kíméljük az embert!

Mindazáltal — mégis — magunkról sem mondhatjuk el, hogy megértettük az egész evangéliomot s minden igazságot kibányásztunk abból. Óh bizony nem. Sokat kell még ahhoz tanulnunk és sokat kell felednünk. Hanem azért ha lassan is, csak haladunk. Hosszu ut van a hátunk mögött. Vajjon mennyi van még előttünk a célig? Melyek a levetkezendő balhiedelmek s a felöltözendő igazságok? Azt sem tudjuk. Napról-napra, századról-századra élünk s csak lassan, fokozatosan haladunk.

Ki merné azt mondani, hogy a protestantizmus a keresztyénségnek végleges formája? Merészelhetnők-e azt állítani, hogy a mienk a tökéletes egyház, melyben Isten országa megvalósult e földön? Bizony mi az eszményi ke-

resztyén egyháznak csak őrszemei vagyunk; a világosság felé vezető uton mi megyünk elől, ennyi az egész. Szabadok vagyunk: ebben van erősségünk; de nem vagyunk egységesek s ez éppen a gyöngeségünk. Jó messze a hátunk mögött jönnek, — fájdalom nagyon lassan jönnek — azok, akiknél legalább külsőleg megvan az egység, de nincs meg a szabadság. Bizonyára eljő a nap, mikor a hátul jövők egyesülnek az elől haladókkal s velök mennek tovább; eljő a nap, mikor a szabadság és egység, — mely kettő ma nem fér meg együtt, — tökéletes összhangban olvad össze. Mikor? Hány év, hány század mulva? Mily körülmények közt? A jó Isten tudja.

Mint a százados fa, melynek tövéből újabb hajtások törnek fel: úgy a katholicizmus is hovatovább száraz, korhadó törzsé válik, míg körülte izmos sudarak emelkednek ég felé. De nem lehetetlen az sem, hogy a hatalmas termékeny, életerős protestáns népek, életerejük feleslegével, új életre keltik a katholicus népeket; az ifju hajtások dus nedvkeríngése új életet önt a száradásnak indult törzsbe. . . . Ki tudná megmondani? Ez mind csak föltevés.

De ami nem föltevés, hanem tény, az egyházra és világra nézve egyaránt valóság: ez az, hogy a kovász lassanként áthatja s végre megkeleszti az egész tésztát. S valamint eljő a nap mikor a Golgotán megfeszített Krisztus keresztje beárnyékolja az egész földet: épp úgy várjuk eljöttét a napnak, midőn az egész keresztyén egyházat áthatja az Isten országának kovásza; midőn senki nem tanít mást, csak az igazságot; mindenki mindent szeretetből tészen s nem lesz más király, csak az Úr Jézus Krisztus.

Hittel várunk téged, óh Krisztus egyháza, egyetlen, szent és egyetemes egyház! A jelenvaló küzdelmek és nyomoruságok idején szeretettel, reménységgel fordulunk feléd s köszönünk a távolból, mint lelki hazánkat!

Soltész Elemér
ref. lékész.

Emlékbeszéd,

tartotta **dr. Szabó Sándor** sárospataki jogtanár a főiskola 1908. okt. 31-én.

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Nemes tanuló ifjuság!

Ismét összegyűltünk amaz örökre nevezetes nagy nap emlékének ünneplésére és dicsőítésére, mely Isten dicsőségének, az ujjá születésnek, a lelkiismereti szabadságnak, az igazságnak, a szabad vizsgálódásnak vasárnapja volt.

„Oh dicső nap, a mely megzavartad
Büszke Róma kéjes álmait,
Elmerengünk áhitattal rajtad
És csudáljuk alkotásaid
Nincs hatalma rajtad az időnek
Képed homályba vonni nem lehet
Fény sugárid mind nagyobbra nőnek
. . . Megöriz a hü emlékezet.¹

Szálljon tehát lelkünk, gondolatunk a wittenbergi vártemplomhoz, hol most találkozik lélekben minden protestáns a világnak és ünnepeljünk reformatori lélekkel, rendíthetetlen igazságszeretettel és független gondolkodással az egy igaz Istenbe vetett erős hittel.

Az élet, a szükségletek folytonos kielégítése, ez képezte és képezi ma is az emberiség egyedüli feladatát. Az embernek kétféle szükséglete van: *testi és szellemi szükséglete*. A szellemi szükségletek egyik árnyalatát képezik: *a lelki, erkölcsi, vallási szükségletek*. Habár a testi szükségleteket sokan létfontartási szükségleteknek nevezik, korántsem szabad gondolni, hogy talán a vallási szükségletek nem fontosak. A lelkiismeret ébredésével ott teremnek és támadnak fel ezek a gondolkozó emberek lelkeikben s várnak kielégítésre. Ez ösztönzi még a vad embert is valamelyes mysticus cselekedetre, melylyel lelkének nyughatatlanságát megszünteti s ez buzditja a művelt embert az egy igaz Isten imadására. Nagy ereje van a lélekben feltámadó, Istent szomjuhozó szükségletnek az emberi szervezetre. A szenvedő lelkiismeret hajlandó a fájdalom megszüntetésére, a lelki boldogság megszerzésére, mert hiszen a boldogság a szükségletek kisebb-nagyobb mérvű kielégítésétől függ minden áldozatot meghozni. Jól tudták ezt és tudják ma is azok, kiknek mesterségük a lelki-

szükségletek fedezésére megkivántató szellemi javak teremtése és kiszolgálása, a kiknek pedig anyagi javakra volt és van szükségük. A kik eltérnek az egy igaz forrástól, a kiken az ördög: a testi gyönyör és élvezet győzedelmeskedett s így lelkesedéssel praedikáltak a pénznek csábító erejét, bünszerző képességét s ebből kifolyólag hirdették annak megvetését, holott a predikálók szívét hypnotizálta az arany és ezüst tiszta csengése s a vallás eszköz volt kezükben és még fájdalom ma is az, aranyak és ezüstök megszerzésére. Hiszen maga Luther az 51 tétel magyarázatánál így sóhajt fel: „Most azonban én édes Istenem, hányan vannak, akik fát, sőt leveleket hordanak az erdőbe és cseppeket a tengerbe, vagyis berakják filléreiket abba a zacskóba, mely (hogy Szent Jeromos szavával éljek) az egész világon a vallásból huz hasznot.

Ez az emberi gyarlóság, az aranyak ez az imádása hányszor képezi kuforrását az eltévelyedésnek, a bűnnek, hányszor tényezője a szeretet felbontásának, hányszor testvéri, sőt szülei gyilkosságnak is, hányszor és mily sok embert terít le a gazdagság utáni vágy és a földi javaknak tulbecsülése az igaz utról, Istentől s az igazságtól.

Ismeretesek a bucsu-levelek és gyóntató cédulák elárúsítása, Tetzl János lipcsei dömés rendi barát lélekvásárlása. A hitnek, a vallásnak a felhasználása anyagi javak szerzésére hozta létre a reformációt, ez hozta a magában már regebben vivódó, nyugtalankodó Luther vallásos lelkületét nemes felháborodásba, melynek eredménye lett az a 95 pont, melyet 1517 október hó 31-én, tehát épen 390 évvel ezelőtt (Melancton állítása szerint) déli 12 órakor a Minden-Szentekről nevezett wittenbergi vártemplom ajtajára kiszegezett. Ekkor volt a feltámadás, talán minden kalapács ütés millió és millió lelket hívott életre. Ea volt a lelkiismeret szava, az igazság győzelme.

Luther nem akarta az egyház egységét megbontani, sokáig vivódott, gondolkozott a nem tetsző dolgoknak békés uton való elintézésén, míg nem mégis megbontotta azt, győzedelmeskedett az erkölcstelenség által megzavart lelkiismerete: az igazság szeretete.

Ekkor már nagy volt a romlás, minden eszközt felhasználtak a meggazdagodásra s a vallás is csak eszköz volt erre a célra. Vajjon mi különbség van a között, a ki embertársainak vagyonát erőszakkal, talán fegyveres kézzel kibebiti, vagy egészen el is veszi, vagy pedig midőn valaki az embernek legszentebb benső

¹ Csik Dániel: A reformáció emlékűnnepén.

érzését, Istenhez való ragaszkodását használja fel azonos célok elérésére, nem e büntetendőbb volna ez utóbbi eljárás, mely forrása a vagyon és nem Isten imádásának és újabb bűnök elkövetésének. „Mihelyt megcsörren a ládába dobott garas, a lélek azonnal fel a menybe röppen“, így szól a hívekhez, a lelki szükségletet szenvedőkhöz intézett felhívó szózat, vajjon nem a pénzsomj, nem a kapzsiság, nem az aranyimádás jut e kifejezésre fenti kijelentés és a pénz csörrenésben?

Rendkívül veszedelmes dolog volt s az ma is. A megigazulást, a megtérést, Isten kegyelmét és szeretetét vásár tárgyává tenni, mert ez lehet jó, virágzó üzlet a lélekvásárlókra és az is, mint Luther mondja a pápához írott levelében, „üzletük ugyancsak virágzott és hamis vigasztalással szipolyozták ki a népet, lenyuzták mint a próféta mondja (Mikéás 3.) bőrüket, lefalták husukat csontjaikról, ők pedig e közben a pompás legelőn hizásnak indultak.“¹

¹ Luther M. művei. Fordította: dr. Masznyik E. I. Köt. 39. lap.

Megtisztítani a vallást az emberi gyarlóságoktól, a ceremóniáktól, az emberi tevékenységet egy közös szeretteljes alapra visszaterelni, az anyagiasságot Isten imádásából kizárni és Krisztus tanításának megfelelőleg Istent lélekben és igazságban imádni, a lélek nemességét, függetlenségét a papok zsarnoksága alól felszabadítani, ez volt célja az általunk mai napon emlékezés tárgyává tett reformációnak.

Meg kell értenünk és értetnünk, hogy bűneink bocsánatát nem az anyagi javakban hozott áldozatokban, nem a vásárolt bucsu levelek és gyóntató cédulákban, nem a szent Antal pécéjébe vitt fillérekben találjuk, hanem saját megigazulásunkban, a megjavulásban. Az elkövetett bűnökért, hibákért szenvednünk kell s attól anyagi áldozattal, papi feloldással meg nem szabadulhatuak, a gyóntatószék nem mentesíthet a büntetés alól senkit, a bünt egyedül Isten bocsáthatja meg az ő kegyelmének kimutatása által, a bucsu által ez meg nem történhetik. Erről világosította fel az emberiséget a reformatio.

A folytonos reformatio volt és van hivatva most is, hogy a vallást megtisztítsa, a papok által jövedelmük emelése szempontjából üzött azon hazugságoktól, csalástól és ámitástól, melyek az emberi lelkeket megmetelyezték. Istentől, Jézustól eltérítették és a bűn útjára terelték. A bucsu- és gyóntató levelek árulása, a tisztító tűz, ezek azok az oltárok, melyeken a bűnösök

talán az általuk rabolt és ártatlanul meggyilkoltak véréből véres aranyokkal és ezüsttel áldoznak s melyek ezért gazdag jövedelmi forrását képezték és képezik az egyedüli idvezítő igaz vallás tanítására elhívottaknak.

Hányan vannak, kik — talán Istentől reá mért nyomorusággal szerzett filléreit viszik a bucsura, vagy adják a misére, maguk és gyermekeik éheznek, fáznak; pedig „A ki az övéiről és kiváltképpen a maga háza népéről nem gondoskodik, a hitet megtagadta és a hitetlennél alább való. (I. Timót 5., 8.)

Vissza kell térnünk a könyvek könyvére, Istennek Jézus által hirdetett hamisítatlan tanításaihoz, az igazság és vallás buzgó forrásához. Ez legyen fundamentuma az önálló, lelkes lelkészi munkálkodásnak, miért is megvallom, nem nézem örömmel azt a vásári szellemet, mely a predikatiók készítésében és árusításában megnyilvánul. Mikor már előre hirdetik az alkalmi imádságokat és beszédeket, félős, hogy sok ilyen vásári munka a biblia szorgalmas tanulmányozásától elvonja az Ur szolgáját és az Ur igéi, mint idegen szivnek termékei, nem fogják lelkesíteni. Ez már nem a reformatio szelleme.

Vallás, — vajjon van e közöttünk, a ki ezt a fogalmat ne ismerné, mégis ha valaki feleletre hívna bennünket, azt hiszem, különböző feleletet adnánk. Így volt ez mindig s így is lesz; a lélek műveltségétől függ a vallás tartalma, mely lelkünknek Istenhez, Jézushoz való viszonyát tartalmazza s az embernek kicsinységét, bűnösségét stb. juttatja kifejezésre, de a mely lényegileg nem egyéb, mint a *léleknek tápláléka s az emberi tevékenységet korlátozó, az igazság útjára terelő erkölcsi törvény* s megszegésének büntetése nem az anyagiakban, hanem szintén a szellemi, erkölcsi javaknak, a tisztesség, becsületesség, az igazság stb. elveszésében van.

A vallást tehát nem az elméletekben kell keresnünk, hanem miután azaz emberi léleknek egyik nyilvánulása, az emberek cselekedeteiben, gondolkodásaiban és az emberek megtérésében kell azt megtalálnunk.

Szükségünk is van a megtérésre, ha igazak akarunk lenni, mert „a megtérés az igazság és Isten szeretetéből fakad.“ A vallásnak nem csak a külső cselekményekben, templomba járásban, ájtatosságokban kell nyilvánulnia, hanem életünkben, munkánkban, gazdasági tevékenységünkben. Az okokat kell keresnünk, a gazdasági

jelenségek mozgató erőit kell kutatnunk az igaz ember keresésénél akkor, mikor az emberben az istenit akarjuk megtalálni. A külső cselekményekből, az eljárásból nem vonhatunk biztos következtetést a cselekedetek nemességére, Jézus tanítása szerinti élésre.

Birálnunk kell a saját s mások cselekedeteit abból a szempontból, hogy tevékenységünknek rugója a szeretet, mások boldogítása-e, hogy cselekedeteink összhangban állanak-e lelkiismeretünkkel, hogy annak megfelelőleg jártunk-e el, nem érzünk-e valami nyugthatatlanságot, vajjon érezzük-e a legsúlyosabb körülmények között Luther nyugodtságát s elmondhatjuk e vele, hogy „itt állok, másként nem tehetek“. Ha igen, akkor helyesen, az igazságnak megfelelőleg, mint protestáns emberek jártunk el.

Hangsúlyozni kívánom, hogy a *cselekedeteiket és nem a személyeket* kell vizsgálnunk, vagy is nem azt kell néznünk, hogy valaki ki és kik ellen, hanem hogy mit és mi ellen beszél. „*Tünjék el az embernek személyére való tekintet, a mire Isten úgy sem ad semmit.*“ (Gal. 2., 6.)

„Nincs-e a mi szavunkban hamis magyarázat? Ugy mondunk-e mindent, a hogyan igaznak tudjuk? Nem ferditjük-e el soha, a mit más ajkáról hallottunk? Ha igyekszünk mindenben felismerni a jót, megérteni a lelkét, ha őszinte, egyenes lelkű és igaz minden szavunk, ha nem állítunk olyat, a mit bizonyosan nem tudunk, ha nem hiszünk az irigyeknek és rágalmazóknak, ha nem keressük a mások kegyét, akkor protestánsok vagyunk.“

A vallás kell, hogy áthassa a gondolkodó ember minden tevékenységét, a tudósét ép úgy, mint a közönséges földmivesét, az iparosét ép úgy, mint a kereskedőt. Balga, ostoba felfogás, hogy a tudomány kizárja a vallást s hogy a tudósok mind istentelenek volnának, mert az igazi tudomány ellenkezőleg közelebb visz Istenhez, eloszlatja azt a homályt, mely talán tiszta látásunk előtt támadt és megtisztítja a vallást a babonáktól, a bűnös, emberi számítások által alkotott, isteninek nevezett szabályoktól, felderíti az igazságot, mely azután megöli az emberi hazugságokat, mint reggeli napfény megszünteti a tiszta látásunkat akadályozó ködöt. A tudomány, mely minden jelenséget vizsgálat tárgyává tesz, mely minden egyes jelenség mozgató erejének felfedezésével közelebb hoz a véges okhoz, a tudomány, melyben magában az isteni erő működik és nyilvánul, nem ellensége az igaz vallásnak, sőt

általa jutunk ahoz s jövünk még közelebbi összeköttetésbe az Istenséggel, a tudomány működése az Igazság keresése és ez a reformatio tartalma.

A vallás tehát az emberi léleknek virága, akaratunk nyilvánulása a munka. Ebben van a reformatiónak igen nagy jelegtősége. Hogy a gondolkodó emberek figyelmét épen a munkára irányította, a munkának a tisztességét és jelentőségét kiemelte, az emberek értékét a munka szerint mérlegelte.

Dolgozni magunkért, családunkért, embertársainkért Isten és Jézus parancsolata szerint ez az embernek hivatásszerű feladata. Munkálni az igazságot és szenvedni, sőt meghalni az igazságért, ebben van Istennek gyönyörűsége, ez az emberben az isteni erőnek nyilvánulása, ebben van a reformationnak jelentősége, harc volt ez az igazságért.

A sokat szenvedett emberi lélek a szenvedések tüzeiben megtisztult és szomjuhozta Istent, az igazságot. Az igazság gyilkosai elfeledték, hogy a testet kinoszhatják, a gondolatot bizonyos ideig békóba rakhatják, de épen az ilyen eljárás által érlelik az igazságot s abban az arányban növelik annak erejét, aminő arányban dolgoznak elfojtásán. Az elfojtott igazság kitör és diadalra jut, így tört ki és győzedelmeskedett a szentírásban megtestesült és az emberek lelkét megtermékenyítő, vérrel és rengeteg fájdalommal megszentelt igazság a reformatió által.

(Folyt. köv.)

Világiak a lelkeszi fizetés rendezéséről.

Nánássy Andor vil. tanácsbíró beszéde. Elmondott a felső szabolcsi egyházmegye őszi közgyűlésén.

Nagytisztelendő Egyházmegyei Közgyűlés!

Bizonyos félelemmel s nem csekély aggodalommal szólalok fel s terjesztem be, úgy a magam, mint nagynevű társaim nevében, a tárgysorozat szőnyegen levő pontjára vonatkozó indítványt. Felésem, aggodalmaskodásom nem egészen alaptalan, mert a mai időben minden közjót elősegítő, a közérdeket önzetlenül szolgáló ténykedésre, munkálkodásra vajmi könnyen sütik rá az önérdek hajhászás, a feltűnni vágyás, a stréberkedés megszegyenítő bélyegét. Hát még ha az a ténykedés esetleg az anyagiakra irányul, ha az, mint a jelen esetben is, egy mellőzött, folytonosan csak igéretekkel kecsegtetett társadalmi osztály, egy igen sanyaruan díjazott tisztviselői kar anyagi helyzetének ja-

927 : 115 = 80
926
89

vitására, jobban mondva eltűrhetővé tételére törekszik, hány meg hány indokolatlan kritika, meggondolatlan támadás, roszakaratu megszólításnak osztályrészese az indítványozó.

Az hiszem nem szükséges külön érvelnem mellette, meltoztatnak meggyőződve lenni arról, hogy amidon a reformatus lelkészek anyagi helyzetének javítását ceizo indítvány a nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés elé tisztelettel beterjesztem, sem engem a benyújtót, sem az indítványt aláíró, az egyház világi tagjait semmi neven nevezendő mellékel nem vezérelt, csupán a reformatus lelkészek ma már tarthatatlan ugyszólván megszegyenito anyagi helyzete, tehát az elvitathatatlan jogos igazságosság szent celja kesztet bennünket arra, hogy indítványunkkal sorompoba lépjünk.

Nagytiszteletű egyházmegyei közgyűlés. Felvilágosítást kell nyujtanom elsosorban az indítvány egyenes okairól, továbbá arra nevezve, hogy a vonatkozó indítványt miért mi világiak tesszük meg s miért épen csak kizarólag világiak aláírásával.

Indítványunk megtételének okáról szólva, igen taloan alkalmazhatnam azt a nepies közmondást: „Nem a gyermeknek az anyja sem erü a szavat.” Ha nekünk egyházunk beleletében surgos megvaitoztatást követelő kereselmek vannak, melyek megoldását, vagy egyáltalán nem, vagy csak igen lanyhan sürgetjük a felettes jobban mondva az illetékes natoságtól; ugy azok kesedelmeert elsosorban magunkat okoihatjuk, önön magunkat hibaztathatjuk. Ha tenat ezek a kérdések megoldása telette szuksegesse valt, magunk irant valo kotelessegunk azok elintezese, koteleselmek, kivanalmaink teljesitese irant a szukseges lépéseket megtenni.

A reformatus lelkészek anyagi helyzetének javítását ceizo kezdemenyezés mar több izben törtent, hogy többet ne mondjak a legutobbi időben az O. R. L. E. a hivatalos egyháztól ugyan teljesen függetlenül, de mint a lelkészeket első sorban érdeklo s egyuttal, mint a legelsosorban megoldando kerdest tüzte ki programjába.

Az O. R. L. E. kezdemenyezését, mindazok kiknek a nagyon is jogos aktio keilemetlen, kik a felvetett keres teljesitesetol farnak, mivel az aktio egy teljesen lelkesz jenegü egyesület kebeléből indult ki, siettek a kezdemenyezést ildomtalanságnak, szerenytelenségnak nevezni, így igyekezve annak élet venni; rasütve az egyesület tagjaira, hogy csakis azért szervezkedtek egyesületbe, hogy maguknak mennél több anyagi előnyöket csikarhassanak ki. Nehogy indítványunkat ilyesféle különben nevetséges de igen könnyen meghallgatásra talalo megjegyzések kiserhessék, bátorkodunk mi világiak, kik az egyháznak épen olyan hivatalos szervei vagyunk, mint az egyháziak, de anyagilag az egyháztól

teljesen függetlenek, indítványunkat mivel az a lelkészekre vonatkozik, a lelkészek mellőzésével megtenni. Indítványunkban foglalt aktiónk megindítására legalkalmasabbnak találtuk az egyház hivatalos szervét: Egyházmegyei Közgyűlésünket. Mert hiszen a közelmúltban volt csak módunkban tapasztalni, hogy midazon aktiók és működések elől, melyek a hivatalos egyházzal szoros kapcsolatban nem állottak, voltak azok bármilyen jogosak, bármilyen helyesek, az illetékes körök azzal tértek ki, hogy minden olyan ténykedés, a mely a hivatalos egyház megkerülésével történik, épen ezért figyelemre sem méltatható.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés! Reformatus egyházunk beleletének egyensúlyát helyreállító 1848. XX. t.-c. végrehajtását, több izben különféle címeken régóta sürgetjük, de annak becsületes végrehajtásától soha távolabb nem állottunk, mint épen most, amikor azt egy olyan lehetetlen feltételtől teszik függővé, mint a katolikus autonómia megteremtése, aminek sikerülte a beláthatatlan jövőben van; vagy ha azt a közeljövőben a megoldás stadiumába juttatják, ugy az sajnos csakis a mi egyetlen támaszunk az 1848. XX. t.-c. végrehajtásának rovására fog csak megtörténhetni.

A helyett hogy az ugyszólván egyházi életünk létalapjait magában rejtő törvényt minden mellékes cél és körülmény tekintetbe vetele nélkül becsületesen végrehajtanak; óhajtasainkat, kívánságainkat, követeléseinket a vonatkozó törvény keretén belül csak legalább bizonyos mértékig teljesítenék, — valóságos gyerekes hitegetéssel, ígéretéssel tartanak, nyomoruságos segélymorzszakkal akarnak bennünket elhallgattatni, akarnak bennünket kielegíteni.

Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés! Egyházunk beleletében a végtelen sok és küzdelmes bajok között ez időszertint kétségtelenül lelkészeink anyagi helyzete a legégetőbb a legkétségbeejtőbb kérdés, melynek minél hamarabbi megoldásától függ egyházi életünk fejlődése, egyházunk jövője.

A reformatus lelkészi kar anyagi helyzetének javítása nem csupán egyházi, hanem igen fontos nemzeti érdek is. Mint a történelemből látjuk nemzeti önállóságunk, függetlenségünk szabadságunkért folytatott hosszas és küzdelmes harcokban a reformatus papságot mindig a küzdők első soraiban találjuk. Alkotmányunk kivivásánál annak megvédésénél és megőrzésénél a reformatus lelkészi karnak hervadhatatlan érdeimei vannak. Manapság is a nemzet kulturális és közgazdasági fejlesztésén és felvirágoztatásán önzetlenül munkálkodó lelkes csapatban a reformatus papság ugyancsak az első helyen van. S mivel a nemzet azon legmagyarabb zömének szellemi vezére és vezetője, a

melynek kezébe van Magyarország jövő sorsa letéve, illő hogy a vezérek legalább megfelelő díjazásban részesüljenek, amelynek teljesítése elől immár az illetékes köröknek sem szabad kitérni.

A református lelkészi kar valósággal keresztyéni türelemmel várt, hogy a már törvénybe is iktatott a megélhetés minimumát képező, a jól megérdemelt javadalmazásban majd csak része lesz. Önmegadással, jajszó nélkül szemlélte végig, hogy az egész vonalon az állam egész hivatali apparátusának alkalmazottai érdemesek és kevésbé érdemesek, mint részesülnek jobb és türethetőbb javadalmazásban, csak épen ő a nemzet mostoha gyermeke, csak az ő anyagi existenciájáról nem történik gondoskodás.

Egyházi törvényeinknek a legutolsó zsinat alkalmával történt megalkotásánál a lelkész fizetése 1600 K., a tanító fizetése 800 koronában állapított meg, úgy azonban, hogy az 1848. XX. törvények végrehajtásától feltételezetten az előbbi 2400 K., az utóbbi 1000 K. összegben helyeztetett kilátásba. A tanítók fizetését a kormányzó hatalom törvényhozásilag rendezte, az egyházi törvényeink értelmében kilátásba helyezett 1000 k. alapfizetést a megfelelő korpótlékkal sőt személyi pótlékkal kiegészítve részükre folyósította. Tekintve a tanítóság eddigi sanyaru helyzetét, figyelembe véve a tőlük törvényszerint megkövetelt előképzettséget, az általuk támasztott kívánság a viszonyokhoz mérten, úgy ahogy legalább részben mégis kielégítést nyert.

Ezzel szemben a lelkészek fizetés-rendezése még csak komolyan szóvá sem tétetett s ha így haladunk s így nyugodtan türjük a rajtuk elkövetett méltánytalanságot az a nagyon is távol jövő hiu reménye.

Valahogy felre ne méltóztassanak engem érteni, amikor az egyház két számottevő belhivatalnok javadalmazását párhuzamba állítom, korántsem akarom ezzel azt feltüntetni, hogy a tanítóság talán a lelkészszel szemben meg nem érdemelt javadalmazásban részesül. Nem. Hanem csupán arra akarok ezzel rámutatni, hogy ha s amennyiben az egyházi törvényeink megalkotásánál kilátásba helyeztetett fizetés-rendezés egyik félre nézve rendeztetett annak erélyes követelése a másik félre nézve annál jogosultabb, annál indokoltabb. Az egyház belhivatalnokáinak egyoldalú fizetés-rendezése folytán az a képtelen helyzet állott elő, hogy az egy és ugyanazon egyháznál ugyanannyi sőt rövidebb idő óta működő tanítónak a fizetése 100 koronával több lehet, mint a lelkészé.

A megváltozott viszonyok, a megélhetés, folytonos és rohamos drágulása szükségessé teszi a református lelkészek fizetés-rendezését. Méltányossá teszi azonkívül a kor szelleme, amely a lelkész vállaira újabb és újabb terheket ró. Nem lehet tagadnunk, hogy a mai idők uralkodó korszellemének a socializmusnak roha-

mos terjedése és térhódítása folytán a közvetlen elintézésre váró társadalmi és politikai kérdések megoldásainak felelősség teljes sulya főrészen a nép közvetlen vezetőjére a lelkészre és a vele együtt működő tanítóra hárul. A szükségessé vált s a nép anyagi és erkölcsi jövőjét érdeklő socialis jellegű törvények végrehajtásánál, azok helyes értelmezését, azoknak a népnek helyes és jó irányu tudatába való átvitelét a kormány férfiak egyenesen a lelkészek és tanítók kötelességévé teszik.

A társadalom pedig egyenesen megköveteli a lelkésztől, hogy korunkban nemzeti életünket olyan mélyen érdeklő kérdésekben irányítója, vezetője és tanácsadója legyen a népnek, helyes és bölcs magyarázója a mindig nagyobb és nagyobb tért foglaló szocializmusnak s egyben erélyes megakadályozója a népet folyton kísértő számtalan úgy az államot, mint magát a népet veszélyeztető téveszmék elterjedésének.

Mint látjuk tehát úgy az államhatalom, mint a társadalom nap-nap után több meg több kívánalmat támaszt a lelkészszel szemben, de óriási majdnem minden idejét igénybe vevő hivatalos kötelezettségeket rak maga az állam az egyházi hatóság is a lelkész vállaira, míg eddig a saját dolgainak szánt idő okos felhasználásával valahogy csak lehetővé tette megélhetését; addig a most már kötelezővé tett rengeteg sok irodai munka teljesen elvonja a megélhetését eddig biztosító magán munkálkodástól, nem is említve azt a most már minen lelkésztől, szigoruan követelt vallás-erkölcsi munkálkodást.

Ha tehát az államhatalom a társadalom az egyházi főhatóság újabb és újabb közvetett és közvetlen terheket és kötelezettségeket ró a lelkészre, amely minden rendelkezésére álló időt ugyanannyira igénybe vesz, hogy az eddig megélhetését biztosító magán munkálkodást teljesen lehetetlenné tesz, kétségkívül igazságos és méltányos, hogy az államhatalom a lelkészt a vele egyenlő rangú hivatalnokok fizetéseinek megfelelő anyagi javadalmazásban részesítse.

Végül helyén valónak tartom itt felemlíteni a végrehajtási törvény megváltoztatását, melynek indoklásában az igazságügyi miniszter a megélhetési minimum összegét felemelni javasolta s ennél fogva a törvényben a megélhetési minimum összege az eddigi 1600 koronáról 2000 koronáig emeltetett fel. Hát Nagytiszteletű Egyházmegyei Közgyűlés nem legszemérmelenebb a legdurvább kicsufolása ez első sorban a mi lelkészi karunknak, akiktől a legmagasabb fokú képzettséget követelik meg, nemzeti és társadalmi munkálkodást kívánnak meg tőle, de anyagi helyzetéről annyira nem gondoskodnak, hogy javadalmazása létminimum összegének megfelelő legyen.

Ezek után van szerencsém indítványainkat azon

tiszteletteljes kéressel betérjeszteni, hogy azt tárgyalás alapjául elfogadni s annak szellemében határozni méltóztassék.

Határozati javaslat.

A református lelkészi karnak, úgy a multban a haza függetlenségének, önállóságának, szabadságának kivívása és megőrzése, valamint manapság a nemzet kulturális és közgazdasági fejlesztése és felvirágoztatása körül szerzett érdemeit méltányolva, továbbá tekintettel arra a körülményre, hogy a viszonyok megváltoztatásával a megélhetés, a családfenntartás, a gyermeknevelés igen nagy mértékben megdrágult s mivel a lelkészek fizetés-rendezése iránti mozgalmak állandóan napi renden vannak s azok teljesítése iránti kérdések mind gyakrabban és indokoltabb formában jutnak kifejezésre, végül mivel az 1904. évi egyházi törvényeink a lelkészi fizetéseket a megfelelő korpótlékokkal kiegészítve 2400 korona összegben már amugy is kilatásba helyezték:

Mondja ki egyházmegyei közgyűlésünk, hogy a törvényes felsőbb hatóságok megkeresésével haladéktalanul intézkedéseket tesz arra nézve, hogy a református lelkészek a már törvénybe is iktatott s megígért fizetés-rendezése a lehető legrövidebb időn belül a megváltozott viszonyoknak megfelelően megoldassék.

Kisvárdá, 1908. október 20.

Vay Péter, Mikez Dezső, Jármay Miklós, Nanássy Andor e. m. világi tanácsbírók, Dr. Szesztay Zoltán e. m. ügyész, Dr. Nagymáté Andras e. m. világi jegyző.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Helyreigazítás.** A sárospataki ref. főiskolai igazgatótanács 1908. évi szept. 10-én tartott ülésének nyomtatásban most kiadott jegyzőkönyve a 17. pontjában azt is magában foglalja, hogy „az akadémiai szék . . . egyértelmű határozattal azt javasolta a főiskolai elöljáróságnak, hogy tekintse dr. Ferenczy Árpádot állásáról lemondottnak stb. Erre az állásra magam iránti kötelességem kijelenteni, hogy annyira nem volt egyértelmű a határozat, hogy én részletesen is indokoltam azt az álláspontomat, a mely szerint ilyen nem lehet kimondani s a Ferenczy Árpád tanszéke nem üresedett meg. Kijelentettem azt is, hogy csupán azért nem terjesztek elő ellenindítványt a jogi kar javaslatával szemben, mert úgy sem tanári kar dönt végérvényesen ebben az ügyben s úgy sem az fogja terhelni sem az erkölcsi, sem az anyagi felelősség. Biztos tudásom szerint mások is voltak ezen

az állásponton, de csak a magam nevében vagyok hivatott a fentebb előadottakat kijelenteni, annyival is inkább, mivel úgy alakult a helyzet, hogy beállott immár az erkölcsi és anyagi felelősség megállapításának a szüksége. Sárospatak, 1908. okt. 25. Zoványi Jenő.

— **Uj lelkészi lakás Remetén.** Biharvármegye délkeleti részén, a magyarország végváraként, 8 kis egyház kebelében élnek magyarajku hitsorsosaink, kik nyelvüket, vallásukat a körülakó idegen ajku népek között is évszázadok óta hiven megőrizték. Az egyház iránti szent lelkesedés is él még sziveikben, a miről élénk bizonyoságot tettek legközelebb a kicsiny, alig 850 lelket számláló remetei ref. egyház hivei, kik lelkészüknek hajlékot építettek, hogy az Ur szolgájának is legyen hol fejét lehajtania. Elismerésre méltó az az áldozatkészség és buzgóság, mely e hajlékot létrehozta. Az 5000 koronába kerülő építkezés költségei felülmulták a kicsiny egyház, a szegénysorsu hivek anyagi erejét, de a lankadatlan kitartás és áldozatkészség, a feléjük nyújtott jókedvű adakozó kezektől támogatva, végre is legyőzte az akadályokat. Az orsz. közalap 1200 koronával jött segítségükre. Egyeseknél és egyházaknál sem talált siket fülekre segélyt kérő szózatuk. Korda Andor orsz. gyűl. képviselő 218 kor., Bernáth Zsigmond földbirtokos 100 kor. adományaikkal támogatták nemes törekvésüket. Hálás köszönettel jegyzi fel a remetei egyház úgy az ő, mint a többi szives adakozók neveit. A mi még hiányzott, azt megteremtette az egyháztagok buzgosága és áldozatkészsége. Önként elvállalt építési adó, mintegy 1000 kor. értékű közmunka teljesítése lehetővé tették az új építkezést. Kitartásuk, buzgóságuk nem is maradt eredmény nélkül, az új lelkészi lakás a nyár folyamán elkészült. Örömmünnepe volt nemcsak a remetei ref. egyháznak, hanem az egész „tartomány“-nak az új lelkészi hajlék f. hó 11-én történt ünnepélyes felavatása. A délutáni 5 órakor tartott istentiszteleten, a vidékről összegyűlt vendégek s a csaknem teljes számban megjelent egyháztagok buzgó éneke után Győry József tárkányi ref. lelkész emelte a sziveket, magas röptű imája szárnyain az egek Urához, neki adván hálát, hogy az egyház nemes törekvését sikerrel koronázta. Az emlékbeszédet Szathmáry István helybeli lelkész tartotta, szívhez szóló, megható szavakkal fejtegetvén, miszerint az áldozatkészség, mely létrehozta, a hithűség,

mely fenntartja, a cél, melyre szolgál, szentelik meg ez új hajlékot. Az ima és emlékbeszéd által felköltött érzelmek hatása alatt szívből énekelte az egybegyűlt közönség: „Légyen te kőfalaidban csendesség és jó békesség.“ Az isteni tiszteletet 60 teritékű vacsora követte, melynek folyama alatt egymást érték a magas felköszöntők. Bottyán Pál belényesi ref. lelkész a buzgó és áldozatkész remetei egyháztagokat, Antal Gusztáv petrányi gör. kath. lelkész és Tóth Lajos jánosfalvai áll. tanító Szathmáry István remetei lelkészt és nejét, Győry József tárkányi ref. lelkész a megjelent hölgyeket s Herman Mózes remetei áll. tanító a vendégeket éltették. Vacsora után vidám zeneszó mellett mulatott az ifjuság egész a hajnali órákig.

— **Van-e valami jelentősége a világi felsőbb bírósági elvi határozatnak?** Minden lelkésztársam könnyen elgondolhatja, hogy nem ok és alkalom nélkül teszem fel azt a kérdést, hanem bizonyára azért, mert egyházi életünkkel van vonatkozásban s közérdekességű, a mint erről azonnal meggyőződhetünk a tényállás előadásából. A miskolci református egyház 1906. július 18-án 200 k. hagyományt kapott végrendeleti uton avas templomának az építésére, a mire valóban nagy szükség van s a gyűjtést e célra napról-napra folytatjuk. A hagyományról természetesen tudomást vett a miskolci kir. adóhivatal is és 10 százalék illetéket vetett ki utána, kötelezven egyházamat a 20 k. illeték kifizetésére. A kirovást alaptalannak és helytelennek találván, ez ellen fellebbezést adtam be a miskolci kir. pénzügyigazgatóságához, kérvén a kirovás törlését, mert a templom közoktatási célt szolgál. A fellebbezést a pénzügyigazgatóság elutasította, mert ugymond „az illetéki díjjegyzék 95 téte B. G. pontja szerint csakis a tudományi, közoktatási és közjótékonyági célokra rendelt hagyományok illetékmentesek, már pedig a templom javára tett hagyományok ezen célok egyikét sem szolgálják.“

Mindenki természetesen találhatja, hogy ezt az elutasítást sem fogadtam el, hanem panasszal éltem a m. kir. közigazgatási bírósághoz, arra az álláspontra helyezkedve, hogy a *templomok nyilvános vallás-, erkölcsi- és közoktatási intézetek* s hivatkoztam arra is, a mit már a fellebbezésben is megtettem, hogy e tekintetben van már bírósági elvi jelentőségű döntés is, a mely ezt foglalja magában.

A panaszt a közigazgatási bíróság ez év szeptember havának 3-ik napján tárgyalta s

annak nem adott helyt, mert „a vitatott illetékmentesség fenn nem forog s az illeték a 95 díjtétel B. E. pontja díjjai jogosan és helyesen vannak kiszabva.“

Az a felsőbb bírósági elvi jelentőségű határozata, a melyre a fellebbezést és a panaszt alapítottam, a m. kir. pénzügyi közigazgatási bíróságnak 1890-ben 1464. szám alatt hozott következő határozata: „az illetéki díjjegyzék 95 tételének B. G. pontja szerint oly hagyományok, melyek közoktatási célokra vannak szánva, illetékmentesek; minthogy pedig templomokban a hívők vallás-erkölcsi oktatásban részesíttetnek s így a templomok szintén a nyilvános közoktatás céljaira szolgálnak: a felépítésükre szánt tőkék a fentebb idézett törvényes határozomány irányzatánál fogva illetékmentesek.“¹

Nyilvánvaló tehát, hogy van egy felsőbb bírósági elvi jelentőségű határozat és imé van egy konkrét esetbeli ítélet, a mely amazzal homlokegyenest ellenkezik. Az újabb bíróság dezauválja a régebbi bíróság emelkedett s minden tiszteletre méltó erkölcsi felfogását s tönkreteszi az elvi jelentőségű határozatokba vetett bizodalomunkat, a melynek sérelme annál nagyobb, minél szemesebben nézzük a régi pénzügyi bíróság határozatát s az új közigazgatási bíróság eljárását.

Ugyanis a szemes olvasó megállapítja, hogy 1890-ben, a mikor az akkori pénzügyi közigazgatási bíróság határozott, az eszéki kath. egyház templomának építéséről volt szó; most pedig egy református templomról. Hogy e befolyásolást jelentené, azt senki sem állíthatja, nem is állítja, de hogy szembeszökő a kath. és ref. templom ügyének elbírálása, az tagadhatatlan.

A dolog vége pedig az, hogy az elvi jelentőségű bírósági határozatoknak nincsen jelentőségük ránk nézve, ellenben másokra nézve talán van! Hogy van-e vagy nincs? . . . erre a kérdésre a felvilágosítást nagy érdeklődéssel várja, azt hiszem velem együtt minden prot. lelkész.² Dr. Tüdös István.

— A „*Vasárnapi Ujság*“ november 1-i száma Brocky Károlynak, az Angolországban élt híres magyar festőnek hat eddig kiadatlan festményét közli fölfedezőjük, dr. Nyáry Sándor cikkével. A Petőfi család sirjai-

¹ L. Dr. Szabó Sándor: Pénzügyi Kódex I. köt. Budapest. Függlék 160. lap.

² Múltán s a közérdeklődés nem kis mértékben fordulhat a közigazgatási bíróság prot. birái felé. — Szerk.

nak exhumálása, olasz temetők, dr. Farkas László és Ghyezy Kálmán arcképe, a német császár fiának esküvője, az épülő új műgyetem stb. adják a többi képanyagot. Mikszáth Kálmántól két közlemény is van e számban: A fekete város című regénye s finom vonalú jellemrajz dr. Farkas Lászlóról, Endrődi Sándor és Bodor Aladár verse, Ady Endre elbeszélése, Lemaitre regénye adják a többi anyagot. Egyéb közlemények: színházi cikk, Kotász Károly művészi rajza, tárcacikk a hétről s a rendes heti rovatok: Irodalom és művészet, Sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság” előfizetési ára negyedévre négy korona, a „Világkrónika”-val együtt négy korona 80 fillér. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-u. 4. szám.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes-Néplap” a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, felévre 2 korona 40 fillér.

— **Református templomszentelés a bukovinai csángók közt.** A bukovinai csángómagyarok közt Andrásfalván vagy 400 református él. Ezeknek most nagy az örömük. Százestendő, öreg fatemplomuk helyett, mely már romlásnak indult, szép Istenházat építettek kőből és téglából messze látszó bádogtoronnyal. Az építkezés 56 ezer koronába került; régóta gyűjtögettek hozzá a pénzt, most aztán, Szász János derek lelkészük buzgóságából is, végre elérhetik a derek csángótestvérek leghőbb vágyukat. Ugy tervezték, hogy okt. 31-én, a reformáció emléknapján szentelik fel új templomukat. De a rossz időjárás miatt akkorára nem lesz kész a szép templom, azért pár hétig várni kell még a fölvatással, melyen részt vesz a galicia-bukovinai egyesült prot. püspök, a bukovinai ref. egyházmege esperese, az ottani világi hatóságok. De elmegy Kenessey Béla erdélyi püspök is, az erdélyi egyházkerület 5 kiküldöttjével együtt; ő mondja a templomszentelési imádságot. Prédikáció tartására az andrásfalvi hívek egykori szeretett papjokat Kecskeméti M. Lajos, debreceni főgimnáziumi tanárt hívták meg. Nagyban készülődnek a szentelési ünnephez; egyik buzgó egyháztag a meglévő egy haranghoz egy másikat saját költségén 700 korona árban készített. Megható nyilvánulása ez az egyházas buzgóságnak. Kecskeméti Lajos sem megy üres kézzel a kálvinista Rómából a csángókhoz. Amint híre ment Debrecenben az andrásfalvi templomszentelésnek, tüstént gyűjtés indult a kollégium körében egyházi szent edények beszerzésére. Püspök, főgondnok, tanárok, város s egyéb buzgó emberek adakoztak, meg aztán a jótékonyágban előjáró főgimn. tanuló ifjuság, mely 60 koronát gyűjtött össze. Ebből Kecskeméti egy szép ezüst kenyérszító tálcaát készíttetett, míg a többi adományt egy 140 korona értékű, diszes urasztali kehely beszerzésére fordította.

A reformáció emlékünnepén.

Sötét nehéz idők jártak itt a földön,
Rémíté a népet zsarnokság uralma;
A hivek lelkeit bilincsekbe verte
Az elbizakodott főpapok hatalma;
Csak eszköz volt a hit és az ősi vallást
Szent tisztaságából rég kivetkőztették;
Mig áldott emlékét az Istenembernek
Mint hitvány portékát áruba vetették.

De örködött az Ur! Az egy örök Isten!
Ő hívta el harcra a választottakat.
Im a wormsí barát megihletett ajkán
Az Urnak Igéje tiszta árral fakad.
Visszhangra lel a szó s miként a mennydörgés
Hangzik Kálvin ajkán a szent tiltakozás!
Övék a győzelem, a dicső emléknél
Kél a mi ajkunkon buzgó hálaadás.

Oh! De ma is sötét, nehéz napok járnak
Hitetlenség tartja a lelkeket fogva;
Önzés, haszonlesés vezérlik a tettet,
Erény és igazság a sárba tapodva;
Gunytt üznek a hitből, az Istent nem félik,
Törvényét, parancsát soha meg nem tartják,
Sárral dobálják a Megváltó emlékét,
S az ő istenségét nyíltan megtagadják.

De mi, akik hiszünk, ezen a nagy napon
Tegyünk az Ur előtt erős, szent fogadást,
Hogy hiven követjük a mi Megváltónkat,
S róla szívvel, szóval bátran teszünk vallást.
Hallja a nagy Isten s fölemeli karját
Arra ki ellene, vakmerőn föllázad.
De örködik hiven az ő népe fölött,
S nem hagyja elveszni az igaz Egyházat!

Szell Károly.

— **Darányi** főgondnok „Ne temere”-ről is megemlékezett a dunamelléki egyh. ker. gyűlést megnyitó beszédében. Kényes posztójában is pálcát tör a dekretum felett. Természetesen igen finoman pattanó pálcát. Beszédjének az az érdekesebb része, a melyikben, nem a dekretum tartalmáról, hanem annak sorsáról szól. „Azt hiszem — ugymond, — hogy „ne temere” dekretum kérdésének megoldása a helyes uton van. Ugy tudom a római katolikus püspöki kar bölcsesége önszántából megtette illetékes helyen a lépéseket ezen ügy megnyugtató elintézésére. Ugy vagyok értesülve, hogy a kormány ezt örömmel vette és a püspöki kart

törekvéseiben teljes hatálylyal támogatni kötelességének tartja.“ Ha a főgondnok miniszter ur értesülései csakugyan alaposak, tisztelettel nyilváníjuk elismerésünket a római katolikus főpapság bölcsessége és hazafisága felett, azt csak természetesen vesszük, hogy a kormány a római katolikus püspöki kart teljes hatálylyal támogatja.

Eröss Lajos debreceni lelkész. A mi egyházi rendtartásunk szerint nincs állandó püspöki székhely. Azért a viszonyok sulya mégis állandósította a püspöki hivatalt itt a mi kerületünkben Debrecenben, olyanformán, hogy a gyülekezet rendszeren a megválasztott püspököt hívta meg. Ez történt most is. A gyülekezet egyhangulag Eröss Lajos püspök meghívása mellett nyilatkozott. Ez a meghívás véglegesített okt. 26-án, midőn az egyházmegye küldöttei megkérdezték eziránt a Nagytemplomban az egyház tagjait. Senki ellenző nem akadt, mindenk egyértelemmel Eröss Lajos mellett állott fel. E szép egyértelműség egy boldogabb jövő záloga, mely megérdemel annyi sok viszontagság után a régihires nagy debreceni gyülekezet s melyet válllvetve munkálni azok, a kiknek kezébe a vezetés került.

— **Nyilatkozat.** Megbotránkozással olvasom nt. Dicsőfi József urnak barátai által hozzám is eljuttatott leszámolását, melyben velem és másokkal, akik a püspökvalasztásnál vele és pártjával szembe állottunk ismétetlen okvetetlenkedik és felénk a hamis tanubizonyság vádját sújtja. Az okvetetlen személyeskedést a dolgok új helyzetében ma sem tartom kívánatosnak, a leszámolás elől sohasem kívántam kitérni és a sorok között gyáván lappangó hamis tanuság vádját pedig határozottan visszautasítom és visszasújtom. Én két forumot is megjelöltem arra nézve, ahol ez az ügy amely tisztán személyes ügyé lett, még tárgyalható. A lelkészi testületet s bíróságot. A nézetem ma se változott meg e tekintetben és ma is az a meggyőződés, hogy ez ügynek a sajtóbeli tárgyalása nincs a közegyház érdekében. Főjegyző urnak nem volt elég ereje arra, hogy a koalíciós pártok támogatását visszautasítsa, nem volt elég érzéke ahoz, hogy az elnökséggel és a főgondnokkal szemben kellő tapintattal eljárjon és nem voltak meg a képességei arra nézve, hogy jegyzői és püspökhelyettesi tisztét kifogástalanul teljesítse. És nincs ereje, tapintata és tehetsége ma sem ahoz, hogy a nagy bukást igaz keresztyéni lélekkel elviselni tudja. Ez az én nézetem, melynek a választási harc alatt a legszelidebb formában kifejezést adtam s melyet az ismételt kihívások után most is konstatálni vagyok kénytelen. Ennyi s nem több ezért a felelősséget el is vállalom. Debr. 1908. okt. 31. Dr. Ferenczy Gyula.

Pályázat.

A felsőszabolcsi ref. egyházmegyébe kebelezett mezőladányi lelkészi állásra pályázat hirdettetik. Az állás javadalmának főbb tételei 6 kat. hold föld. 907 korona államsegély, rozs, széna, fa együtt 1600 korona. A pályázati kérvények az E. T. kiválmalmi szerint felszerelve 1908. évi nov. 5-ig Görömbey Péter espereshez Nagyállóba (Szabolcs m.) küldendők.

Pályázat.

A békésbányai református egyházmegyében a békési ref. egyik lelkészi állásra pályázat hirdettetik. Javadalom: 1. Kézpénz 310 azaz háromszáztíz korona 80 (nyolcvan) fillér. 2. 33 azaz harminchárom kőből megrostált gyülevése buza az egyház magtárából. 3. 33 azaz harminchárom kőből gyülevész árpa szintén az egyház magtárából. 4. $\frac{5}{4}$ azaz ötnegyed telek föld kaszáló és legelő illetményvel együtt két tagban, melyet maga munkáltat; közterheit és átadóját azonban az egyház viseli. 5. 6 azaz hat öl kemény tűzifa házhoz szállítva. 6. A főtiszteletű egyházkerület által az 1858-ik ovben megállapított keresztelési, esketési és temetési stóla s kiadványokért járuló díj. 7. Tisztességes lak, évenkénti meszeltetéssel. 8. 25 évi hivataloskodás után évenként 120 azaz egyszázhusz korona káplantartási pótlék. Iegyzet: A hivatalára nézve ifjabb lelkipásztor kötelessége az urvacsorájával először élni kívánó iskolás gyermekeket és netalán ezt szükségrendő ifjakat is szokott időben a confirmátióra minden díj nélkül oktatni s előkészíteni.

A lelkészi javadalom hivatalos becsösszege 4888 kor. 88 fill, azaz négyezernyolcszáznyolcvannyole korona nyolcvan fillér.

Pályázati határnap 1908. november 23.

Pályázók az E. T. II. t.-c. 16. §. rendelkezése szerint felszerelve, jelzett határnapig folyamodványokat Dombi Lajos espereshez (Gyula Békés megye) küldjék be.

Az állomás 1909. október hó 1-ső napján foglalandó el.

A megválasztott lelkész kötetes lesz a díjlevél 2. 3. 5. pontjaiban felsorolt termény fizetés helyett, a fokozatos egyházi hatóságok jóváhagyása által megállapított megváltási díjat elfogadni az E. T. III. t.-c. 13. §-a alapján egyház készpénzben óhajtván megváltani e fizetést.

Kelt Debrecen 1908. október 28.

püspök helyett:
Dicsőfi József
egyh. ker. főjegyző.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hétbármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is be-foglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ ere. jég kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezesség jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. es. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója

BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes húros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

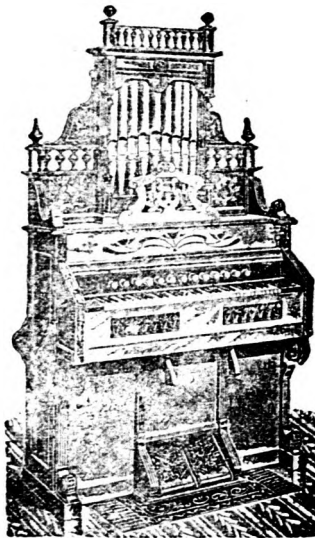
mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Türo-gató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezesseg minden egyes hangszernél. Ar-jegyék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivétel nagyban és kicsinyben.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

református egyházak szállítója.

Ujonnán megjelent művek!

H Ó S E Á S.

Theologiai magántanári vizsgai dolgozat.

Irta:

Ceglédi Sándor

velikai-pisanciai református missiói lelkész.

Ára füzve 3.50 korona.

Halotti beszédek és imák

Irta:

K I S G Á B O R

volt pápai református lelkész.

Terjedelme 15 és fél iv. Tartalmaz 71 halotti beszédet és imát.

Ára füzve 4 korona.

Megrendelhetők a kiadónál:

K I S T I V A D A R

könyv- és papirkereskedésében Pápán, Fő-utca 21 sz.

MÜHLE VILMOS

cs. és kir. udvari szállító

T E M E S V Á R.

Mag-, Növény-, Rózsa- és Fa-Nagytenyészetek.

(Növelési terület 94 hold.)

Világkivitel

A legjobb magvak. A legnemesebb csemetefák. A legszebb diszfák, cserjék, rózsák, fenyők.

Kertészeti kézikönyv dilettánsoknak.

Dus főárjegyzék ingyen

Amerikai Cottage-szivólégrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolesóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé.
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérn.
= 5 évi = jótállás.

Pedálos-harmoniumok

Mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos toronaméretekkel, templomok, szemináriumok részére.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

eisőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete

DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömegesen mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

Anyakönyveket, tartós jókötésben Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmányartók.*

Rendkívüli fontos újdonság!

Kiadásunkban megjelent a

Bibliai szemelvények könyve

4 táblazattal, 6 ábrával, 12 gyönyörű képpel és 5 színes térképpel.

A biblia ujonnan revidiált szövege alapján készítette

Murányi János,

péceli ref. lelkész.

A magyarországi ref. egyetemes konvent által 1000 koronával jutalmazott pályamű

Szó- és tárgymagyarázatokkal, rövid ismertetésekkel, táblázatokkal, ábrákkal, térképekkel és képekkel.

Ára csinos és erős fekete bőr vászonkötésben 3 kor.

„A magyarországi református egyetemes konvent 3472—1908. számú körlevelében elrendelte, hogy a „**Biblia Szemelvények Könyve**“ az 1908—9. isk. évi közpiskolai tankönyvjegyzékbe felvéssék, azért kiváló súlyt helyez arra, föltétlenül szükségesnek tartja és elvárja, hogy e kitűnő tankönyv az összes hazai gimnáziumokban, polgári fiu- és felsőbb leányiskolákban, reál- és ipariskolákban, továbbá tanító- és tanítónő-képezdekben a református vallásoktatásnál segédkönyvül alkalmaztassék.“

Felhívjuk ezuttal b. figyelmét a szakkritika által osztatlan elismerésben részesített következő tankönyvekre .

Tankó Béla, A főbb vallások története és a keresztyén egyház története a reformációig, füzve	— — — — —	1 K 80 fill.
Tankó Béla, Egyháztörténeti olvasmányok.		
I. kötet. A reformációig	— — — — —	1 „ 80 „
II. kötet. A reformációtól kezdve	— — — — —	2 „ — „
III. kötet. A magyar reformáció	— — — — —	2 „ 40 „

E gyűjteménnyel a szerkesztő az egyháztörténelem tanulásához óhajtott segédkönyvet adni, mindenk előtt a **tanulóknak**, de az első tájékozódást kereső nagy közönségnek is kezébe.

Megjelentek és kaphatók :

Hegedüs és Sándor

Debrecenben.

prot. egyházirodalmi
könyvkiadóhivatalában

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

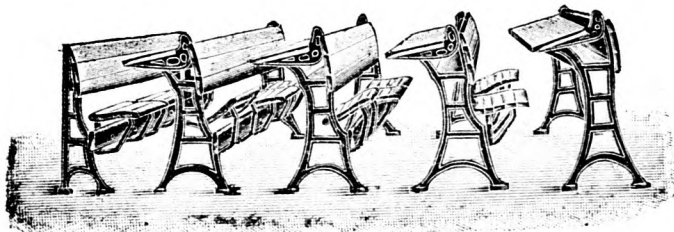
könyvnyomdája

a legolcsóbban és ízlésesen készít mindenféle nyomdai munkát, u. m.

Táblázatokat, Alapszabályokat, Könyveket, Műveket, Báli meghívókat, Névjegyeket, Röpiratokat, Adó könyvecskéket, Lapokat, Termény-, Pénz-, Magtárkezelési íveket, Lakodalmi kártyákat Stb.

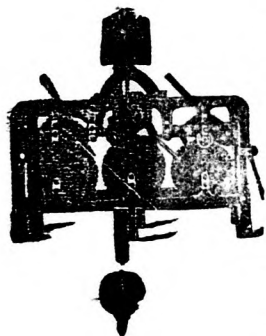
FEIVEL LIPÓT UTÓDAI

Budapest, IX., Ipar-u. 4. sz.

Iskolapad, irodabutor, torna-
szerek gyártása.

Toronyórák

palota-, varosházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközli

Mayer Károly utóda

Müller János

első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Kálvin János művei.

Szerkeszti CZEGLÉDI SÁNDOR.

Eddig megjelentek :

1. A genfi egyház káteja.

Fordította Czeglédi S. Ára 60 fillér

2. Az egyház reformálásának szükségességéről.

Fordította Czeglédi S. Ára 80 fillér.

3. Kálvin János értekezése az ereklyékről.

Franciából fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

4. Sadolet biboros levele. Kálvin válasza

Fordította Ladányi Pál. Ára 60 fillér.

5. III. Pál pápa levele Kálvin János megjegyzéseivel.

Fordította Czeglédi S. Ára 50 fillér.

6. A párisi theol. fakultás hiteikrei Kálvi elleniratával.

Fordította Pongrácz József. Ára 50 fillér

Minden kötet külön kapható.

E hat mű egy diszes kötetben is meg fog jelenni.

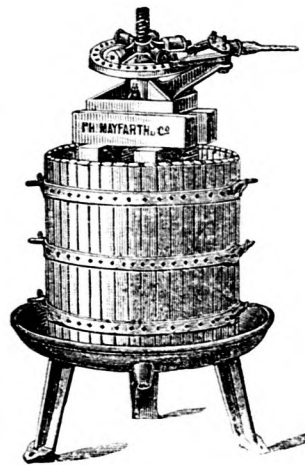
— A 25 ivnyi terjedelmű kötet ára 4 k. 50 fill. —

Mind e művek megrendelhetők

a Magyar Kálvin-fordítók bizományosánál

Kis Tivadar könyvkereskedésében PÁPÁN

BORSAJTÓK

szőlőzuzók

puttonok

bornyomó zsákok

raktára

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

Debrecen, Piac-u. 32.

Baktai EGRY FERENCZ

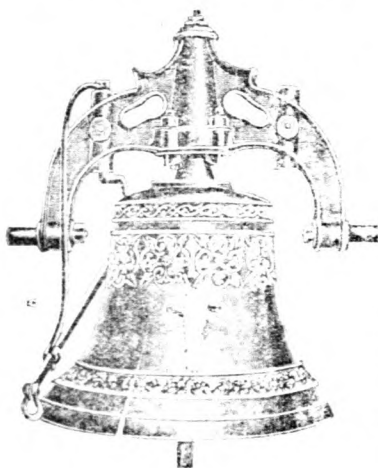
Harangöntő

KISGEJÓCZ. (UNGMEGYE.)

Alapítva 1793-ban.

Alapítva 1793-ban.

Kitüntetve : Budapest Hódmezővásárhely Pécs és az országos Iparegyesület által, ezen felül nagyon sok elismerő irat.

Készít

harangokat

Előre meghatározott hangnemben a legmeszszebb menő jótállás mellett, továbbá

vasharang-lábakat
és régi

harangokat,

szabadalmazott forgatható vaskoronákra átszerel. o o o o o

Tessék árjegyzéket kérni!

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern atyukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-dűchez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruk. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákat, régi harangok lyet-ekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványok-
Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy-
éremmel kitüntette.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

Elsőrendű látványossága Debrecenben a Piac-utcának

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító cég

férfi, fiu és leányka ruha-üzlete.

A járókelőket megállítják a pompázó kirakatok, melyekben izléssel és dusan vannak felhalmozva az őszi idény legújabb divat-darabjai.

Ezen elsőrangú férfi-ruha üzletnek, mely 56 év óta áll fenn jó hírneve a közön ég körében a népszerűséget megszerezte, különösen impozáns az üzlet beiseje, melyben pa arul vannak felhalmozva hazai és külföldi szövetekből készült ruhakülönlegességek.

Az üzlet a legszolidabb alapra van fektetve, a mennyiben a **szabott árak** mely minden darabon kitüntetve látható, a legpontosabban lesz betartva, úgy, hogy a közönség a legpontosabb bizalommal eszközölheti bevásárlásait.

Vidékről érkező megrendeléseket a cég pontosan teljesíti és a meg nem felelő árut készséggel visszaveszi.

Alapított 1845-ben.